

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Postgiro 58.
Abonnementsprijs bij vooruitbetaling f 4,- per jaar, buitenland f 4,60 per jaar.
Voor leden van de Humanistische Luisterkring f 3,- per jaar. Losse nummers f 0,25.

EEN VERTAKT GEHEEL

Een levende organisatie als het Humanistisch Verbond blijft niet op zich zelf staan, maar stimuleert tot verdere vormgeving en leidt tot samenwerking met anderen.

Het in omvang en verscheidenheid groeiende werk maakte in het Verbond allerlei instellingen en organen nodig, zoals commissies voor bepaalde taken (o.m. geestelijke verzorging, radiozaken, emigratie) gewestelijke organen, sprekersconferenties enz. De Stichting „Socrates” ter bestudering van het humanisme op een wetenschappelijk niveau werd in het leven geroepen. De plaatselijke gemeenschappen hebben een geheel eigen plaats. Boven dit alles zetelt het congres, dat als hoogste Verbondsorgaan volledige opening en verantwoording van zaken geeft. Binnen het Verbond ontstond verder de Humanistische Jongeren Gemeenschap voor jonge mensen van 18—30 jaar, terwijl er daarnaast een Jeugdbeweging bestaat voor 14- tot 20 jarigen. Er zijn contacten met de Studentenvereniging op Humanistische Grondslag en is het Verbond vertegenwoordigd in de Moderne Jeugdraad. Ook in de Stichting Ankerclubhuizen, die een belangrijke bijdrage levert in het z.g. massajeugdwerk, werkt het Verbond mee.

De Humanistische Bureaux voor Levens- en Gezinsmoeilijkheden worden georganiseerd door een stichting, ontstaan als resultaat van een samenwerking tussen het Verbond en de Vereniging voor Maatschappelijk Werk op Humanistische Grondslag „Humanitas”. Ook overigens is er een vruchtbare samenwer-

king met deze vereniging, die reeds in 1945 werd opgericht, en die een steeds toenemende activiteit ontplooit op het zeer uitgestrekte terrein van het moderne maatschappelijke werk, dat onder meer kindbescherming, gezinsverzorging, reclassering en bejaardenzorg omvat. In de A. H. Gerhardtstichting streeft het Verbond tezamen met de Vrijdenkersvereniging „De Vrije Gedachte” naar de oprichting van pensiontehuizen voor bejaarden. Het eerste tehuis van deze stichting werd enkele maanden geleden in Amsterdam-West geopend.

Als overkoepelende organisatie voor alle humanistische verenigingen fungeert de stichting Humanistisch Centrum „Mens en Wereld”, waarin ook wordt deelgenomen door het Humanistisch Thuisfront, dat zich belast met de geestelijke en culturele verzorging van buitenkerkelijke militairen en door de „Weezenkas”.

De betekenis van de stichting „Mens en Wereld” groeit voortdurend. De werkzaamheden van dit Centrum voltrekken zich uiteraard voor een groot deel binnen de kring van de aangesloten organisaties. Naar buiten treden o.m. ook op de Humanistische Pers- en Documentatiedienst en het Humanistisch Instituut voor Sociaal Onderzoek, dat onder leiding staat van Prof. Dr. T. T. ten Have. Uit deze summier opsomming blijkt reeds, dat de humanistische levensovertuiging in een klein aantal jaren het aanzien heeft gegeven aan een veelomvattende en levende beweging.

Steunfonds Praktisch Humanisme

In de vacantieperiode hebt u hopelijk nieuwe kracht opgedaan. Versterkt u op uw beurt het Steunfonds Praktisch Humanisme. U weet toch, dat per jaar honderden mensen (leden en niet-leden) aan het Humanistisch Verbond steun vragen in hun geestelijke moeilijkheden. Het steunfonds stelt zich ten doel dit werk financieel mogelijk te maken.

Stort uw bijdragen op postrekening 14632, Hollandse Bank-Unie N.V., Den Haag t.b.v. Steunfonds Praktisch Humanisme.

Een uitzending voor de VARA-microfoon
van zondag 30 augustus 1959

TUSSEN GOD EN NIETS

Nu leest U dus iets van een humanist. Maar ik ben meer dan een humanist: Ik ben een mens. Zelfs ben ik, lach niet, meer dan „een mens”; ik ben dit hele speciale mannetje, waarvan er geen tweede rondloopt, geweest is of nog komen zal. En u dan? U toch geen haar minder? Misschien bent u getrouwd en hebt u kinderen en een eervolle betrekking bij de rechtbank of bij een bankwerkerij. Dat zegt al iets; maar nog niet alles.

Hoe graag zou ik even bij u op de drempel staan, uw kamer zien, uw blik — en wachten hoe u doet, wie u bent! Zou ik daar ooit achter komen, zelfs als we elkaar tegemoet gingen, heel dun gemaakt, in de aethergolven? Weet uw eigen vrouw het soms, of uw beste vriend: Wie u bent?

En toch, hier gaat het om. Er liggen van die keien bij ons in de straat, bij u misschien wel asfalt. Waarom? Dan hoeft de melkboer morgen z'n kar niet door het zand te slepen; en de auto van de vertegenwoordiger kan sneller voort, de vertegenwoordiger van — laten we zeggen — een fabriek in geneesmiddelen. Waarvoor is die fabriek en waarvoor die melk? Voor onze kinderen toch en voor onszelf, om te blijven leven. Daartoe dient al de bedrijvigheid morgen in de straat, ons gejakker naar 't werk, het diplomatenoverleg in New York, Moskou of Genève: Dat we er kunnen zijn.

En dat we dit kunnen vieren en van elkaar houden, vreugde aan elkaar beleven. Hier, in de persoonlijke verhoudingen, krijgt het bestaan toespitsing, zin. Ook als we 't elkaar tot een strijd maken of tot weezin — hier blijft het brandpunt.

Wat is een brandpunt zonder stralen die komen van wijf en zijf om weer uiteen te gaan? Vermoed komt meneer thuis en hij dompelt zich in het genieten van de maaltijd, in het spel met zijn kinderen — geen twee uur later (misschien te vroeg!) reist hij alweer achter zijn krant de wereld rond; zonder dat zou hij verkniezen. En wat wordt er van zijn vrouw zonder haar radio, de verhalen van de thuiskomenden en zonder haar pogen om de huishouding telkens nog praktischer te doen en een beetje tijd te maken voor spel en lektuur? Een sloof. Eens zal een andere melkboer aanbellen bij weer jongere moeders. Een andere vertegenwoordiger rijdt door de straat — maar zijn farmaceutische fabriek werkt met nieuwe vindingen: De wetenschap gaat door, en de bruggenbouw en de muziek.

Daar hebben we voor geleefd: om iets te bouwen in de wereld. Om de Russen niet

alleen op een afstand te houden, maar ook te leren van en aan hen; om eenmaal te komen tot een écht gesprek, tot vrijheid en tot samenwerking. Het is een weg van geduld en harde strijd; onder dreiging van dictatuur of kernvergiftiging; een weg misschien van totale ondergang. Maar dan toch met het doel voor ogen: de toekomst van deze verrukkende verschrikkelijke, in elk geval boeiende wereld: Een wenkende, wijkende horizon.

Wat hebben we nu eigenlijk besproken? Uzelf en ik, de mens, wij zijn het brandpunt; daar gaat het om. Ons werk, vanaf de huishouding tot en met de wereldpolitiek, is de horizon; daarheen leven wij.

't Is allebei waar. De horizon is niet zonder het brandpunt en omgekeerd. Als zijn vader binnenkomt, steekt een peuter in de box z'n vingertje omhoog en roept: prrt, prrt, búú! Hij wil naar buiten, mee op de fiets; of stoeien, of kijken bij het duivenhok. Zonder al die dingen lééft hij niet. Maar wat zouden al die dingen betekenen zonder hem, zonder de kleine man of de grote mens, die ervan geniet?

't Is maar niet een filosofische kwestie. Sommige mensen vermoorden op dit punt hun eigen bestaan: Ze leven voor hun meubelen of hun bedrijf, voor hun kinderen desnoods — maar voor zichzelf? 't Lijkt wel of ze zélf een fiets zijn, of een hok met duiven: Ze hebben alleen betekenis als een ander naar ze kijkt of ze gebruiken kan; als ze „nuttig” zijn. Zoals een machine, waarvan men de waarde berekent naar prestatie en capaciteit.

Inderdaad, het gaat om ons werk, de wereld, de toekomst — maar 't gaat evenzeer om: onszelf. De man die opgaat in zijn werk, verspeelt zijn menszijn. Hij is meer, hij moet er ook om kunnen glimlachen; daar is niet alleen hijzelf bij gebaat, maar tenslotte ook zijn werk. Als hij daar niet vrij van blijft staan, treedt verstarring op, het is uit met de scheppende ideeën. Evenzo heeft onze politieke partij of onze geestelijke gemeenschap behoefte aan leden, die tegelijk boven haar uitsteken. En zou hier ook niet een aanwijzing kunnen liggen op heel ander terrein: voor menige huismoeder? Laat zij toch proberen, tenminste één middag of avond in de week vrij te vechten voor zichzelf: Haar uitstapje, haar hobby, haar nietsdoen; niemand mag haar dan storen. Niet alleen zij, ook haar gezin zal daar wél bij varen.

Maar nog ben ik niet tevreden. Want die

moeder zal eenmaal sterven. En ook haar gezin gaat voorbij. Maar de wetenschap, de voortgaande verkenning van het heeal, het streven naar vrijheid en gerechtigheid, zijn dat ook tijdelijke dingen? Of zou elke verovering bouwsteen kunnen zijn voor scheppingen en evoluties, waar wij nog geen benul van hebben? Misschien. Maar dan? Dit is een einder, die steeds verder wijkt — waarheen? En wijzelf waren het brandpunt — maar waarom? Dat ik eenmaal dit geproefd heb, deze ben geweest — dieper zin kan ik niet vinden: Een zin, die alleen werkt door het contact met mijn naasten, met de wereld; en door het uitzicht op de oneindigheid.

Maar ben ik hiermee gerust, is dan de „kous af”? Onrustig blijft mijn hart, dat geen rust meer vindt in „God”.

Met ons dochtertje van drie stonden we bij een zeug, in de meest aktuele betekenis van het woord. „Waar komen die biggetjes vandaan?”, vroeg ze. „Uit dat grote varken”. En waar komt dat varken vandaan? „Dat is ook zo klein geweest, toen het uit haar moeder kwam.” „En die?” „Weer uit haar moeder.” „Maar . . .”, en ze was nog te klein om de woorden te vinden, maar ze bedoelde: dat allereerste varken dan?

Ik voelde mij wandelen op het scherp van een mes, toen ik zei: „Dat weet ik niet, en dat weet niemand”. — „Maar ik weet het wèl. Die komen uit dat hokje, en daar gaan ze ook 's nachts in slapen!”

Verrukkelijk antwoord! Een geschenk, omdat ik de vraag had durven openhouden. Geen kurk op de fles, geen oeratoom, geen alvader, geen God. Ik weet het niet. Anders was die koddige kinderoplossing me voorbij gegaan. En zoveel meer gaat ons dan voorbij; zoveel verrassends, zoveel dat fris is als het groene gras, scheppend als het voorjaar. Omdat we een antwoord willen plaatsen, een zekerheid, een bescherming.

Maar wie kan het buiten zekerheden stellen? Onder degenen, die het godsdienstig dogma overboord hadden gegooid, vindt men er genoeg, die zich opnieuw hebben vastgebeten. Ditmaal in hun overtuiging, hun werk, hun gezin; in een organisatie of in het louter praktische: Het laatste doel, het oervarken zijn immers toch niet te vinden. Snijdt af al het gefilosofeer, dat de daadwerkelijke opbouw vertraagt!

Zij hebben gelijk; gelijk inderdaad, wanneer al filosofeerend men vergeet de vluchtelingen in de kampen, de hongerende, zwerende kinderen van India, de gelynchte negers en gedeporteerde Hongaren. Zolang nog één kind wordt mishandeld en menige huisvrouw nooit vakantie heeft, is onze taak niet ver te zoeken.

Maar kunnen we die taak goed verrichten zonder zelf vakantie te nemen? Niet letterlijk bedoel ik dit. Bewogenheid om concrete mensen in hun nood en hun blijdschap — kent geen vakantie en heeft er geen behoefte aan. Levenswarmte is zelf een nimmer rustende bron van verfrissing en kracht. Omdat zij leeft uit het hart der dingen, dat zich nooit verliest in een stelsel of een plicht.

Juist wie liefheeft, ervaart zo hevig dat hij de geliefde niet tegen alles kan beschermen — en toch blijft zij leven; telkens weer anders dan hij had gedacht en des te meer krijgt hij haar lief. De wereld die ons ter harte gaat is een zee, waarvan wij slechts een druppel kunnen verwarmen of doorlichten (misschien!); veelmeer gebeurt door andere krachten dan de onze; en 't meeste blijft voorlopig nog donker en koud. Wanneer we dat niet aanvaarden in al z'n weedom en heerlijkheid, worden we zwoegers voor wie ook het beetje vreugde van onze naaste omgeving nog ondergaat in zorg en strijd.

Weten, goed weten dat de wereld anders is dan wij haar uitdenken en dat ze ook altijd weer anders wordt — en ons dáaraan wijden met pijn en verwondering en overgave, dat noem ik vakantie onder 't werk, in 't werk. Vakantie, die dat werk bezielt, verwijdt buiten eigen grenzen en het juist daardoor maximaal doeltreffend maakt.

In China was eens een noeste ijveraar, waarvoor weet ik niet meer. Of 't nu handel was in rijst of genezing van zieken of verbreiding der waarheid — in elk geval had hij veel tegenslag en was bezorgd over het resultaat van zijn arbeid. Totdat een wijze leraar hem toevoegde: „Maak je niet zo druk man: Je zoekt naar de os, waar je op zit!”

Zo'n leraar zou ik iedereen gunnen; wordt voor Uzelf zulk een vriend, die bij tijd en wijle zegt: „Het eigenlijke is er al, dat behoeven wij niet te maken”. De wereld is zonder ons toedoen ontstaan, en zelfs het mensenras. Steeg het geluk, verminderde het lijden door de menselijke inspanning van alle eeuwen; wie kan het uitrekenen? Wat zich doorzet in de wereld, de beweging die onophoudelijk verder gaat, is misschien niet eens gericht op meer geluk en minder lijden, maar op iets heel anders. Waarop dan wel? Wie zal het zeggen? Er schijnt zelfs bar weinig aan gelegen te zijn, wat wij daarvan zeggen, 't komt meestal toch anders uit; zelfs anders, dan wij met z'n allen willen.

En toch blijven we willen — en dat hoort er even wezenlijk bij —: Ons werk, ons gezin, wereldvrede, ruimtevaart. Vrienden — we zijn onbekend voor elkaar, misschien wel concurrenten of vijanden hier en daar, ik wil niets verdoezelen — maar we staan toch ook náást elkaar in één strijd voor het behoud

WIST U DAT:

„Mens en Wereld”, 14-daags orgaan van het Humanistisch Verbond in een nieuwe opmaak is verschenen? Vraag eens een proefnummer aan bij het „Centraal bureau”, Oudegracht 152, Utrecht.

van 12 t/m 19 september a.s. een bejaardenkamp wordt gehouden in de Ark, Belvédèrelaan 14, Nunspeet? Prijs f 35,—. Opgaven aan dit adres.

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Frankering bij
Abonnement
UTRECHT
34.59

De Heer
Mevrouw
Mejuffrouw

Onbestelbare exemplaren terug aan: Oudegracht 152, Utrecht

en de uitbouw van het bestaan, tegen verziekelijking in elke vorm. Maar opgaan in onze strijd — neen! Er is tussen hemel en aarde altijd méér; het overkomt ons, de wereld is wijder dan wij weten. Dit is onze vrijheid. Dat we uitsteken boven de actie die wijzelf voeren — en daardoor wordt die actie des te beter.

Dat we staan voor een overtuiging en toch de laatste zekerheid niet in pacht hebben, dat juist is onze spankracht. Het eigenlijke is er al, dieper dan ik bevatten kan, en juist daarom blijf ik zoeken, vechten. „God” wil ik het niet noemen; want het is hier en nu: We zijn het zelf. En het is meer dan wijzelf.

Voorbij het niets, de leegte, de vertwijfeling — hoe ver, ver daar voorbij! En toch nooit rakend aan het einde, de vaste om-

trek, de kurk op de fles — hoe principiëel daarvan vrij! Tussen God en Niets, toegewijd aan het verslindend en scheppend bestaan, dat zich steeds meer verheft en verwijdt. Daar hebt u het Humanisme, in één van zijn vormen althans.

Humanisme? 't Is maar een naam, altijd te beperkt; zoals ook de organisatie, het Verbond veel meer bevat en nooit alles kan omvatten, wat hier wordt bedoeld. Vereniging en naam zijn echter onmisbaar voor onze plaats en dienst in de wereld. Juist het concrete werk roept om mensen met een onbegrensd vakantiehart; om ons die meer zijn dan ons werk, onze kerk, ons verbond: We zijn mens; neen, déze mens en die — niet onder één noemer te vatten. We zijn meer dan we zelf weten, U en ik.

P. N. KRUIJSWIJK.

Lezingen voor de radio

6 sept. VARA 9.45 Th. W. Polet
„De gaande man.”

20 sept. VARA 9.45 Dr. J. P. van Praag
„Waar staan wij eigenlijk?”

13 sept. VARA 9.45 Anna Blaman
Madame Thérèse.

27 sept. VARA 9.45 Prof. Dr. L. de Coninck
Darwin